

Mit keres egy idős társadalomkutató egy huszonéves költő második kötetének¹ bemutatóján?

Az ifjúságát? Vagy a pályamódosítása miatti örök sóvárgása csábította a lírai közegbe? Mert amerre lát a Scolar kiadó által szervezett Mitzi étterem/kávézó második emeletén, lelkes fiatal írók, költők, esztéták, műfordítók beszélgetnek kisebb csoportokban, s közben bele-belelapoznak Vajna Ádám verseskötetébe.

Már a címe is meghökkentő: „Egyébként is, mit akarhatott itt az őrgróf?”

Valóban: mi járhat a fejében egy hajdani nemes leszármazottjának? Bár Vajna Ádám korábban elutasította, hogy őt alanyi költőként jellemezzék, most mégis rábukkanunk ezekre a jegyekre. Itt van mindjárt a mottó: „A játék nem játék többé, ha nincs más választásunk” (Jurij Mihajlovics Lotman).² Egy olyan karakteres műfordítónak, lírikusnak, mint Vajna Ádám, biztosan a vállalt feladat többé nem játék, hanem szakmai, emberi felelősség, jöllehet, ez nem nélkülözi az alkotás örömét.

A bemutatón a Költő beszélgetőtársa a szintén kortárs műfordító-esztéta Urbán Bálintot is megérintette a mottó, értelmezésére többször visszatért, erősítve Vajna választásának fontosságát. Ezt az olvasó akkor érzékeli még erőteljesebben, amikor a versek között válogatva felfedezi a kötet szerkezetének logikáját, a közelítések és távolítások jelentéstartalmát.

Több mint 300 év eseményeire reflektál Vajna, négy részre bontva mondanivalóját: kezdve a *magyar jakobinusokkal*, reformkori utalásokkal, majd egy váratlan fordulattal szembesülünk életünk tanulságával: „megfordul egyszer a sorsunk,/tedd a fazekat, tedd föl,/ahogy éltél, mit tettél, aszerint ítélnék meg” (Ezékiel és az izzó fazék).

Majd így szól a Verdikt egyik versszaka: „és az ajtórésben is ül éppen egy pók, / azon mereng, merre szöje hálóját, / mert ha rossz irányba szövi szerencsétlen, / nincs igazság, bűdös legyek szakítják át”.

1 Vajna Ádám 2022 *Egyébként is, mit akarhatott itt az őrgróf?* Budapest, Scolar Kiadó

2 Lotman, J. M. (1922–1993) a strukturalista-szemiotikai iskola megalapítója a Tartui Egyetemen, ahol 1960–1977 között az orosz irodalom tanszékét vezette. Kutatásainak kiindulópontja a művészet és a kultúra egésze, valamint a strukturalizmus sajátos értelmezése.

Olvashatunk és elmélkedhetünk arról, miként gondolja Vajna Ádám az eltávolodást, a nemzeti gyakorlatot, s végül a költészet lényegét: „kiút adódik a meneküléstől függetlenül is”.

Váratlan a következő alfejezet címe: „*Juhász a számaron*”. A lapozgató kedvet kap a kalandozásához, a személyes életterbe való bekukucskáláshoz (Konfliktus, Feloldás), és időt hagy az elmélázásra.

Itt olvasható a kötet egyik legerősebb verse, mely a bemutatón is elhangzott: „Nagyanyád a rivierán (1937, utólag színezt)” , melyben a látomás és múltidézés mára nyomasztó valóság: a háború jelenléte. Minden szakasza egy-egy sóhaj, egy pillantás a múltra, melyből alig tanultak a felnövekvő nemzedékek, s feltépik ismét a sebeket, az előítéleteket újra fogalmazzák, hamis illúziókat kergetnek a jövőről, s közben fizikailag és lelkileg pusztítják a környezetüket.

Az „*Óda*” részben a Költő életének időutazásait követve hol a XIX. század végi, hol a XX. századi hangulat ragad magával, örök emberi kérdések sokaságával, s végül a konklúzióval: „a szerelem mint ellenség legyőzve”. Bátor kijelentés ez egy stabil jellemű fiatal férfitől.

„*A költő epilógusában*” pedig ismét az alanyi költő írja: A vers azon gondolkodik, hogyan válhatna kultikussá, s mielőtt teljesen befeledkeznenék a felkínált lehetőségekbe, ott látjuk a felvetés iróniáját: „a vers úgy érzi magát, / mintha önmaga paródiája lenne, / bár nem tudja pontosan, / hogy ez mit is takar”.

És egyáltalán, kell nekünk mindig, mindent tudni, vagy tudni akarni? Vagy ez csak az őrgrófok sajátja?

Hasonlóképpen kérdéseket vet fel a matricán olvasható figyelmeztetés: „a forradalom rendezhetetlen: örökké ugyanaz a körbetopogás”. Azonnal visszakapcsolok a múlt század hatvanas éveinek izmus- és érték-vitáihoz, a történészek hős-csinálásához és politikai trónfosztásaihoz. Csapdát állít Vajna, vagy csak a valóságot akarja láttatni? Mindkettőnek megvan az esélye.

Recenzensként a versek kapcsán Goethe jutott eszembe: „A tökéletességhez rend vezet, a rend módszer követel, a módszer megkönnyíti az elképzelést”.

Okoskodás helyett inkább azt javaslom, olvassuk Vajna Ádám verseit!